

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

Articulus V. De effectu Sponsalium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

ARTICULUS V.

De effectu Sponsalium.

Effectus aliquos Sponsalia cum aliis contractibus habent communes, dictos propterea *generales*; alios autem sibi proprios, seu *speciales*: inter illos numeratur obligatio naturalis, & civilis præstandi cum effectu, quod promissum est; inter istos, impedimentum publicæ honestatis, &c.

§. I.

An, & qualem obligationem pariant Sponsalia de futuro?

164. Obligatio in genere appellatur à Salas D. 3. de legibus, §. 2. n. 90. *vinculum, quo adstringimur aliquid facere, vel omittere, ita, ut si illud non faciamus, aut non omit- tamus, peccemus, nimirum vel Theologicè (seu contra conscientiam) vel Ethicè, contra decentiam, & honestatem; vel civili- ter, nimirum contra iustitiam legalem, juris civilis dispositione debitam, & ob- servantiam iustitiæ legali. Cæterum si obligatio consideretur per ordinem ad rem, ad quam quis obligatur, triplex est: prima est naturalis tantum, quæ ortum habet à jure naturali; quæ duplex est, una obstringens in foro conscientiæ; altera, ex solo honestatis debito. 2. civilis tantum, cum quis civili jure tantum est ad- strictus, non naturali: 3. est ex utraque mixta, cum jure naturali, & civili re- netur quis aliquid agere, vel omittere. Si autem consideretur obligatio, quantum est ad vinculum causarum, duplex, nempe civilis, quæ aut legibus constituta est, aut certo jure civili comprobata; & Prætoria, seu Honoraria, quam Prætor ex sua juris- dictione constituit. Sic Pereyra in *Elu- cidario Theol. moral. & utriusq. juris* L. 1. *Elucidat. g. n. 207.* his præmissis.*

165. Resp. I. quòd Sponsalia de futuro, legitime contracta omnino pariant obliga- tionem naturalem; ita communis. Nam jure naturali obligamur, servare fidem, alteri legitime datam, & acceptatam. Alias iniquæ forent leges, quæ prohibent repetitionem debitorum, etiam ex nudo pacto solutorum: certum autem est, quòd jura justè statuunt, & repeti non posse, ut constat ex L. 21. C. de Pactis, ibi; ex-

ceptione te tueri potes, si possides, nimirum contra illum, qui, quæ possides, contra con- ventionem vult repetere; ergo cum Spon- salia de futuro habeant rationem pacti legiti- mi, & vestiti (sunt enim contractus nominatus) à fortiori parient obligatio- nem naturalem, seu vinculum conscien- tiæ, obstringens sub peccato.

Resp. 2. quòd etiam pariant obliga- tionem civilem. Nam Civilis obligatio rectè arguitur, quando contra violan- tem, aut renuentem implere obligatio- nem, jure constitutam, vel comproba- tam, alteri conceditur actio, nimirum jus persequendi, hoc est, legitima facul- tas, seu autoritas permittens, persequi in judicio id, quod sibi debetur. At Spon- salia de futuro, legitime contractis, jure civili, & canonico, conceditur actio, 1. quia sunt contractus nominatus, qui jure civili actionem parit. 2. quia habent posi- tivam juris canonici assistentiam, ut const. ex c. 46. 47. & 50. caus. 27. q. 2. & c. 10. ac 17. de Sponsal. ergo. Hinc, quæ jure Codi- cis, & Digestorum constituta, vel præmissa sunt, sponsis liberum sit, à Sponsalibus re- filire, & alteri nubere, jure canonico ab- rogata sunt, cum foveant gravem injuriam alterius, à resiliendo deserti.

Quæstio autem est. I. an naturalis ob- 167. ligatio Sponsalium sit gravis, & ex qua virtute? Triplex est sententia; prima docet, nullam promissionem simplicem, comparatione horum obligare sub morta- li, quantumvis acceptatam; sic Cajetanus. 1. 2. q. 123. a. 1. Nam ex tali promissione solum oritur obligatio fidelitatis, & vera- citatis, quæ virtutes solum obligant sub veniali, ut facta dictis, & promissis confor- mentur, ne hominem, cui fidem dedisti, decipias. Sic ille cum Soto, Armillà, García, & Henriquez: Secunda vult, ex simplici promissione materiæ gravis, & acceptata, nasci gravem obligationem; ita Sanchez. l. 1. D. 5. n. 13. Tertia demum hanc etiam tenet, sed cum hac limitatione: si pro- mittens promissionem præstet secundum ejus naturam; non autem si promissionem restringat, & intendat solum ex honestate, & fidelitate obligari; his promissis.

Resp. postremam ex his sententiam 168. videri probabilior, quoad obligatio- nem gravem. Nam ex triplici capite de- prehendi potest mens legis, graviter obli- gantis;

gantis; 1. *ex materia*, in qua versatur; nempe si gravis sit. 2. *ex modo*, ut, si imponatur gravis poena legem violanti. 3. *ex verbis*, quibus lex profertur, ut notat Azor. p. 1. *Instit. Moral. l. 5. c. 6. q. 5.* at obligatio Sponsalium est circa materiam gravem, & injuste renuens eam præstare, etiam per censuras cogi ad hoc potest, ut constabit ex dicendis. Deinde ex acceptata promissione rei gravis promissarius acquirit jus exigendi promissum, ut dicitur c. 1. & c. *Qualiter*, de *Pactis*. In tota enim illius capituli lectione, is, cui pactum servatum non est, dicitur *injuriam passus*; ergo, cum graviter peccet, qui alteri negat rem gravem, jure debitam (nisi promittens expressè restrinxerit mentem suam ad animum, se tantum leviter obligandi) obligatio præstandi tale debitum, erit gravis: juxta communem autem Doctorum sensum, promissio futuri matrimonii, est promissio rei gravis; Ergo.

169. Resp. 2. eandem etiam videri probabilior, quoad vim obligandi *ex justitia*. Constat. 1. ex cit. juribus in priori num. Nam obligatio, cujus transgressio est *lesio juris alieni*, & *injuria*, est obligatio justitiæ, non autem unice alterius virtutis; at, qui fidem seu obligationem Sponsalium violat, lædit jus alienum, & alteri facit injuriam, ut dictum est; ergo. Denique promissio acceptata est pactum, seu duorum, aut plurium consensus in idem, L. 1. ff. de *Pact.* Pactum autem de re gravi (seclusa paciscentium restrictione, ut dictum est) qualis est materia Sponsalium, graviter obligat; cum tale pactum non servans possit excommunicari, ut const. ex c. 1. de *Pactis*. ibi: *aut invita pacta suam obtineant firmitatem, aut conventus, si se non cobibuerit, Ecclesiasticam sentiat disciplinam.* Ratio ulterior est, quia, quando cunq; quis in foro externo jure compellitur ad implere promissum, tenetur ex lege justitiæ sub mortali implere in foro interno, ut colligitur ex c. *cum esse*. de *Testam.* (idem autem in utroque foro servandum, ubi forum externum non innicitur falsæ præsumptioni, nec in poenam, quæ Judicis sententiam desiderat) at promittens Sponsalia, in foro externo cogitur stare promissis, ut dictum est; Ergo.

Resp. 3. eandem probabilior videri, quoad illius sententiæ limitationem, ut Sponsalia non obligent graviter, sed solum vel honestate, vel fidelitate, si promittens intentionem sic expressè restringat. Quia actus agentium non operantur ultra eorum intentionem ex L. *non omnis*. de *Rebus credit.* quod rectè procedit in obligationibus merè voluntariis, ergo si promittens nolit se obligare ad constituendum promissario jus exigendi promissum, sed tantum ex fidelitate, sic & non aliter obligabitur. Hinc in foro conscientiæ standum est declarationi promittentis; in foro autem externo, si nullam restrictionem fecit, censendum est promississe, juxta naturam promissionis, quæ ex se jus justitiæ promissario concedit; ita Sanchez l. 1. D. 5. n. 22. ad ea porro, quæ in contrarium assert Pontius, à nobis supra relat, ibid. responsum est.

171. Quæstio est 2. quando Sponsi teneantur exequi obligationem Sponsalium? Resp. si præfixus sit terminus executioni, cum is advenerit, eos, & quemlibet eorum, obligari ad executionem, nisi aliter justè statuatur; vel lege, vel Sponsorum mutuo, & legitimo consensu, factâ temporis prorogatione: si autem nullus terminus appositus sit, probabilius est, quemlibet eorum, si rationabiliter possit, tunc ad executionem teneri, cum alter exegerit: ita P. Sanchez. l. 1. h. c. D. 28. n. 1. Nam ubi solutioni certa dies præfixa non est, *dies non venit*, hoc est, debitor ad solutionem non tenetur, nisi, cum creditor illa interpellat, ut dicitur L. *Debitores presentes*. 10. C. de *Pignoriis*. Basilius Pontius l. 12. de *Spons.* c. 6. n. 1. ait: quod P. Sanchez cit. hanc doctrinam immerito, ac perperam colligat ex cit. L. *Debitores*, eò, quod ibi prius denuntiatio non exigatur, quasi debitor prius solvere non teneretur, nisi à creditore interpellatus; sed tantum, quod Creditor pignus acceptum distrahere non possit, nisi Debitori denuntiet, vel solutionem faciendam, vel futuram pignoris distractionem. Verùm doctrina in principio legis tradita (quod *Debitores presentes prius denuntiationibus conveniendi sint*) universalis est; licet deinde ex universali descendat ad casum particularem, pro resolvenda quæstione debiti ex pignore, & tanquam universalis regula applicetur, dica-

dicaturque, cum pignus distrahi non debeat, nisi debitore, vel nolente, vel non potente debitum solvere, distrahi non debere sine denuntiationibus debitori factis; ergo nec immerito, nec perperam, P. Sanchez cit. doctrinam suam colligit ex L. *debitores*. Hinc quando dicitur L. *in omnibus ff. de Reg. Jur. in omnibus obligationibus, in quibus dies non apponitur, presenti die debetur*; & L. *cum, qui. 41. §. Quoties ff. de V. O. Quoties in obligationibus dies non ponitur, presenti die pecunia debetur*; intelligitur, quando vel Creditor interpellat; vel iustus metus, vel verecundia illum ab interpellando removet. Deinde, cum dicitur, *presenti die debetur*, intelligi debet, quod posito semel contractu dies statim cedat, seu obligatio statim incipiat; licet dies non statim, sed primum tunc veniat, ubi Creditor interpellat.

172. Contrarium tenet P. Castropalaus D. 1. de Sponsal. p. 2. & alii cum Pontio cit. volentes non apposito executioni præstandæ certo termino, ut primum opportunè fieri potest, nuptias ex obligatione Sponsalium, cum absoluta & pura sunt, celebrandas esse. Ratio horum, præter allatas leges, fundatur in paritate desumpta à voto, statim ad executionem obligante, si non sit emissum in certum diem. Verùm sicuti votum non præfixo executionis termino emissum, sic Sponsalia statim exequenda forent, etiam 1. die post emissum votum, & contracta Sponsalia, quod dici non potest. Deinde inter promissionem factam DEO, & factam homini, multæ sunt differentia; etiam quoad vim obligandi; illa, non obligat ex iustitia; secus ista: in illa dies non tantum statim cedit, sed etiam venit; secus in ista: Sponsalia enim (seu promissio matrimonii futuri) sunt more humanorum contractuum, in quibus regulariter non eo ipso statim dies venit, quod dies cedat, nisi Creditor petat, ut patet in mutuo, & aliis contractibus; ergo quoad hoc paritas ad obligationem voti, non præfixo executionis termino emissi, ad obligationem Sponsalium, non præfixo executionis termino contractorum, est illatio à diverso ad diversum, quod non valet.

Tom. IV.

Quid agendum cum recusante implere Sponsalia legitime contracta?

Non est dubium, iniuste renuentem 173. implere Sponsalia, in utroque foro licite compelli posse ad ea implenda. In foro quidem conscientia; tanquam indisposito negando sacramenta; quia inique violat naturale debitum ex Sponsalibus contractum; in foro autem externo, & judiciali, primum commonendo, ut faciat, quod debet; si monitus adhuc renuat, & sperari possit fructus, compellendo per censuras, ut dicitur in c. *Ex litteris 10. de Sponsal.* Nam, cum quidam G. filiam alterius, consentiente Patre, semel & iterum jurasset, ducere in Uxorem; & postea volens transire ad alia vota, Episcopus eum compellere vellet, ut, quod juraverat, impleret; ille ad Papam appellavit; quo posito, Pontifex Episcopo sic rescripsit: quia igitur prædicto G. periculosum est contra suum juramentum venire: fiat, t. mandamus, quatenus, si hoc constiterit, eum moneas; & si non acquieverit monitis Eccles. censurâ compellas, ut ipsam (nisi rationabilis causa obstiterit) in Uxorem recipiat, & maritali affectione pertractet.

Nec obstat c. *Requisivit. 17. eod.* ubi dicitur: *mulier, quæ juravit nubere alicui, si postea non vult, monenda potius, quam cogenda, quia matrimonia debent esse libera; & contracta sepe habent exitus difficiles.* Nam hoc intelligi potest, ut loco potius, intelligatur idem, ac prius (prout volunt aliqui apud Barbof. in cit. c. *Ex litteris n. 3.* & not. gloss. *ibidem V. compellat*, in fine) & sic capitulum *Requisivit* nihil contrarium statuit capitulo *Ex litteris*: alii capitulum *Requisivit*, quoad ea verba (*monenda potius, quam cogenda*) rectè exponunt, si in datis circumstantiis prudenter arbitretur Judex, ex talibus invitis nuptiis gravia mala, & scandala timeri; nec in alio sensu compulsionem præcipi in c. *Ex litteris*, nisi secluso eo periculo. Hinc quando dicitur: *non cogenda* (quia matrimonia debent esse libera) intelligitur, quod debeant esse libera ab omni extrinseca necessitate, de qua diximus aliquid n. 156. & dicemus infra; non autem, a necessitate intrinseca, nimirum oriunda ex jure naturali, supposito libero contrahentium consensu,

G

sensu,

sensu, inductâ. Hanc enim libertatem non exigunt matrimonia; si autem dicas requiri, quod ad matrimonium contrahendum non adstringantur etiam ex naturali obligatione per eos liberè inductâ, evacuabis omnem nervum matrimonii; sic Barbof. cit. in *c. Requisivit. n. 3.* Unde non est contra matrimonii libertatem, quod Ecclesia homines jure compellat, post Sponsalia præsertim jurata; nam *ly monenda potius, quàm cogenda*, sic intelligitur, ut sit *non cogenda de misericordia*, ne deterius contingat; non autem *non cogenda de jure*. Quia de jure potest Ecclesia nolentes observare gravem obligationem conscientie, omnino censuris, aliisque penis Ecclesiasticis compellere. Ex quo patet, in dictis capitulis *compulsionem per censuras*, non esse decretam solum propter vinculum juramenti; sed etiam *Sponsalium*, secundum se; cum & horum violatio gravis sit, ut rectè not. Sanchez *l. 1. D. 29. n. 4.* Judex enim ex officio compellere debet ad reddendum cuique suum. Talis enim compulsio fundatur in injustitia admisa, quæ committitur, esto Sponsalia non sint jurata.

175. Dices: in *c. Ex litteris 10.* (ubi dicitur, *cogenda*) specialiter ponderatur *juramentum*; ergo in hoc fundatur jus compellendi; ergo eo secluso non est *cogenda*: antecedens patet ex textu, ibi: quia igitur prædicto G. periculosum est, *contra suum juramentum venire &c.* mandamus, ut si non acquieverit monitis, censurâ Ecclesiasticâ compelles. Resp. in eo casu considerari juramentum, *quoad facti contingentiam*; non *quoad fundamentum*, ex quo unice liceat Judici procedere ad eam compulsionem. Concedo tamen, quod in casu appositi juramenti renitens, studiosius compelli possit à Judice, propter duplex vinculum, *justitiæ*, & *Religionis*.

176. Dices: 2. metus excommunicationis cadit in constantem Virum; ergo etiam injustè renitens implere Sponsalia, per eam cogi non debet, ne matrimonium invalidè contrahat; Resp. per metum, qui cadit in constantem Virum, *si justè* incutiatur, non vitiari matrimonium, ut dicemus infra: aliàs metus inferni, quo quis inductus ad servandam conscientie obligationem, Sponsalibus inductam, matri-

monium contrahit, à fortiori vitiare actum.

177. Ut autem hæc compulsio Ecclesiastica fructuosè fiat pro salute animarum, nota, prædictam compulsionem *per censuras*, fieri debere moderatè; ne in pericula plurimorum malorum, pertinaciter inviti, præsertim sine spe fructus, conjiçantur; imò, si Judex videat, se nihil profecturum per censuras, potius abstineat, & aliâ viâ parti læsæ satisfacere compellat; ita communis cum Sanchez *D. 29. n. 7.* Et ideo compulsio præfata intelligi solum debet in casu injustæ resiliencie. Nam ubi est rationabilis causa non servandi promissa Sponsalia, nullatenus resiliens compellendus est, ut dicitur in *c. Ex litteris*. Causæ tamen cognitio, *an rationabilis sit?* fieri debet judicialiter, ut docet Basil. Pont. *l. 12. de matrim. c. 6. n. 5.* Hinc, si Judex latâ in resilientem censurâ, videret, eum adhuc pertinacem, & illam nihil prodesse, potius absolvendum; permittendo minus malum (ut scilicet à Sponsalibus recedat, parti læsæ pro injuria satisfactione præstitâ) quàm matrimonium contrahat morali periculo tristissimi exitus plerumq; subsequenter, etiam alteri. Sic enim etiam actori favorem præstat, tantis cæteroquin malis involvendo. Ex his facile conciliantur oppositi in speciem textus: *si enim dicas: commonendum potius, vel prius, quàm cogendum*, ut vult *c. Requisivit*. Sic faciendum in casu, quo ex coactione prævidentur secutura graviora mala, quàm si à Sponsalibus injustè resiliat contra datam fidem: si autem secius, esse omnibus modis inducendum, ut loquitur *c. 2. de spons. & etiam per censuras cogendum*, ut dicitur *c. 10. cod.*

178. Neque dictis obstat, quod in obligatione facti nemo compelli debeat, sed per soluto interesse liberetur, ut dicitur *L. stipulationes, 27. §. Celsus, d. V. O.* Nam hoc locum habet in his, quæ recipiunt æstimationem, idque ex tacita contrahentium voluntate, ut si non præstiterit factum, præstet æstimationem: Matrimonium autem & Sponsalia non recipiunt æstimationem, ut docet Panormit. in *c. Ex litteris n. 5.* Nam spirituale, vel huic annexum, temporalibus compensari non potest; & ideo non licet villam (titulo annexi juris Patronatus) carius vendere; nec

nec calicem ob annexam consecrationem.

179. Cum autem fieri possit, quod aliquis, *tantumquam iniuste resiliens*, apud Iudicem denuntietur, & moveatur quæstio, quis in eo casu sit Iudex competens? dicendum est, si pro causa resiliendi allegatur *actus invaliditas*, & moveatur quæstio *de valore Sponsalium*? cognitionem causæ pertinet ad solum Iudicem Ecclesiasticum. Nam causæ matrimoniales, in quæstione valore concernente, sunt juris Ecclesiastici, ut dicemus infra; si autem dubitetur, an causa resiliendi sit, an non sit sufficiens ad licitè divertendum? causæ cognitio pariter spectat ad Iudicem Ecclesiasticum, cum agatur de vinculo annexo causæ spirituali, & peccato vitando in materia spirituali: si deniq; agatur de solo facto, vel executione obligationis, procedere potest Iudex tam Ecclesiasticus, quam laicus, seu secularis; sicut cogit ad aliorum contractuum fidem non violandam; ita Sanchez *cit. n. 9.*

180. Advertendum autem, causam matrimonii nunquam transire in rem iudicatam, per c. *lator. 7. de sentent. & re iudicat.* ubi quæstione mota contra matrimonium; ambò minus rationabiliter fuerant separati; quæ separatiõis sententiã non obstantè, Alexander III. rescripsit: nolentes matrimonia canonicè contracta levitate quãdam dissolvi, mandamus, quatenus, si vobis confiterit eos *per iudicium Ecclesiæ non fuisse legitime separatos, Ecclesiã, deceptam, ipsos faciatis, sicut Virum & Uxorem insimul permanere.* Ubi nota verba: *Ecclesiã deceptam*, quibus insinuat, in ferenda sententiã *super quæstione facti*, quod falsã suggestione affirmatur, aut negatur, *Ecclesiã falli posse.*

181. Idem colligitur ex c. *Tenor. 10. eod.* ubi Clemens III. contra sententiã Episcopi Teutini, cui causã matrimonii, quæ vertebatur inter R. & M. mulierem, commissã fuerat, quã R. ab impetitione mulieris absentis absolutus fuerat, itã statuit: quia igitur mulier suos testes offert ad probandum, quod idem R. eã delponsationis annulo publicè subarrasset, & tu, quid super his agere debeas, postulas edoceri: ideo inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod (non obstantè illicitã absolutiõne, quam Episcopus fecit) in
Tom. IV.

causa procedas, eidem R. sub pœna excommunicationis arctius interdicens, ne ad eã, quam superinduxit, accedat prius, quam fuerit causã decisa. Erratio est, quia voluntas partium non potest præjudicare vinculo sacramenti *c. fin. de transact.*

182. Quia tamen quandoque contra sententiam latam in causa matrimonii, contra sententiã talem agitur, quod lata sit ad solam unius conjugum confessionem, asserentis contrarium, dubitatur, an ejusmodi sententiã revocari possit, aut debeat? Respondetur autem negativè, non esse revocandam; sed est standum, donec legitime de illa doceatur, prout rescripsit Clemens III. in c. *Consanguinei. II. de sent. & re iudicata*: Consanguinei Latricis presentium, sicut tuis literis intimasti, compaternitatem inter ipsam, & virum suum, legitime probaverunt, ita quod inter eos sententiã divortii protulisti: prædicta vero E. cum sit tibi postmodum confessã, quod ejus commater in veritate ante sententiã non fuisset, sed post separationem compaternitatem cum eo contraxit, & tandem ad secundas nuptias convolvit: fraternitati tuæ respondemus, quod *propter solam confessionem mulieris* non est recedendum à sententiã per iudicium Ecclesiæ rationabiliter promulgatã, nisi legitime in contrarium probaretur.

Ex præmissis sequitur, licet sententiã 183. lata in causa matrimonii nunquam eat in rem iudicatam, sententiã tamen latam contra Sponsalia de futuro, transire in rem iudicatam, nec posse retractari; quia, sicut ex consensu partium *expresso* possunt dissolvi Sponsalia, per c. 2. h. t. sic etiam possunt *ex tacito*, quando scilicet causam Sponsalium in iudicio agunt L. 3. ff. *de rebus creditis*. Tunc enim consensus tacitus præsumitur. c. *quoniam, de Re iudicat.* & L. *Ab eo, C. Quomodo, & quando.* Sic González ad c. 2. *de Sponsal. n. 7.*

§. 3.

Quale jus in Sponsis nascatur ex Sponsalibus legitime contractis?

184. Ex dictis constat, quod Sponsalia de futuro, legitime contracta, in Sponsis producant primò jus iustitiæ, vi cuius alter alteri obligatus sit ad futurum matrimonium debito tempore contrahendum, obli-

obligatione non tantum naturali, sed etiam civili, nisi expressè sit limitata ad obligationem ex sola fidelitate. 2. datam obligationem esse sub peccato gravi, nisi aliter obligare se se intenderint contra-hentes: potissima nunc quaestio est, an producant tale jus iustitiæ in illis, vi cuius Sponsorum concubitus cum alio, sit adulterium? Resp. negativè, quantum est de jure canonico. Nam adulterium est *alieni thori violatio*, & propriè committitur *in nuptam*, vel *conjugatam*, ut ponit communis definitio apud Thom. 2. 2. q. 154. a. 8. in corpore, & habetur in cit. c. *lex illa*. 36. q. 1. sed fornicatio cum Sponsa alterius non est violatio alieni thori, hoc est, thori alteri jam concessi, (hoc enim fit per nuptias celebratas, & actuale traditionem corporis; non verò per Sponsalia de futuro) neque committitur in nuptam; ergo: de jure tamen civili censent aliqui, talem concubitus esse adulterium; sic sentire videtur Pontius l. 12. de Sponsalibus, c. 6. n. 8. sed & hoc negandum est; quod enim eo jure dicitur, intelligitur solum quoad effectum accusandi ad vindictam; & ratio clara est, ex definitione adulterii, jure etiam civili recepta, quam non recipit concubitus cum aliena Sponsa de futuro.

185. Altera quaestio est, an (licet concubitus Sponsi, vel Sponsæ cum alia, vel alio, non sit adulterium) dicat tamen *circumstantiam* in confessione specialiter explicandam? Triplex est sententia. 1. negat cum Covar. 4. decret. p. 1. c. 1. n. 14. altera affirmat cum Castropalao. D. 1. de spons. p. 7. n. 4. tertia est media quam tenet Sanchez l. 1. D. 2. n. 6. docens, affirmativam respectu Sponsæ, & fornicantis cum ea: non autem, respectu Sponsi, & fornicantis cum ipso.

186. Hanc sententiam Patris Sanchez vocat *ridiculam* Pontius l. 12. de Sponsalibus c. 6. n. 8. volens, hanc obligationem esse æque in Sponso fornicante, ac in Sponsa: sed si benè perpendisset rationem Patris Sanchez, credo, quòd de tanto Doctore mitius fuisset locutus. *Sponsam obligat* P. Sanchez, quia fornicando cum alio, probabilissimo periculo se exponit, quòd gravidum ventrem afferet Sponso, quinatam inde prolem, putans suam, cogetur alere; quam injuriam, seu damnum, non affert suæ Sponsæ Sponsus fornicans cum alia;

& propter hanc circumstantiam docet Sanchez ejusmodi fornicationem in confessione explicandam, licet non sit adulterium.

Cæterum, mihi probabilior est sententia, quæ titulo sponsalium neutrum obligat, secluso damno, quod eveniret innocenti. Nam fornicando cum alio, nihil agitur *contra fidem in Sponsalibus datam*; ergo talis fornicatio *ex titulo Sponsalium* non contrahit novam malitiam, specialiter explicandam in confessione, loquendo de malitia specie diversa; nam circumstantia solum aggravans, non est sub obligatione confessionis, ut docui in tract. de Sacramento poenitentiae. antec. prob. quia cum tali fornicatione stat traditio corporis de futuro ad conjugalem usum, pro quo fides in Sponsalibus data est. Quare alteri concedendo usum sui corporis de facto, licet non de jure, nihil agitur contra Sponsalia, seu datam fidem, quæ Sponsi promittunt sibi mutuò. *se duros alteri de futuro jus sui corporis, ad usum conjugalem, quoad substantiam*. Unde talis fornicatio non est violatio Sponsalium strictè; sed solum, latè, quatenus innocenti præbet fundamentum à Sponsalibus justè resiliendi. Sed nec est exponenda *ratione damni*, quia casus ponit, nullum evenire innocenti; nec etiam *ratione injuriæ*; quia vi juris, quod Sponsus habet ex solis Sponsalibus; hoc non prohibetur, ut ostensum est; Ergo.

Per hoc autem, quòd leges innocenti concedant jus accusandi Reum hujus delicti ad vindictam, non solum, illum qui matrimonium, sed etiam qui *Spem matrimonii*, hoc est, Sponsalia de futuro violat, intentum non evincitur; quia per fornicationem Sponsalia de futuro non violantur, ut dictum est; de crimine autem accusare licet alterum, licet nullum jus accusantis per illud læsum sit. Et quamvis sit contra iustitiam, *uti re, alteri jure debita usu nocivo*, quando talis usus alterum impedit ab usu ipsi jure debito; Sponso tamen hoc non fit, si Sponsa fornicatur; quia per hoc non impeditur Sponsus, ut de futuro sibi constituarur, seu tradatur jus in corpus Sponsæ ad usum conjugalem, *quoad substantiam*, quæ sola traditio, vi Sponsalium, illi jure debita est, ergo: ne autem Sponsa ex alieno concubitu Sponso

affe-

afferat uterum gravidum, vel hujus periculo proximo se exponat, non prohibet fides sponsalicia de futura corporis traditione; sed iustitia, quæ prohibet, alteri per se damnum afferre. Et ideo in ejusmodi casu solum *injustitia* exponenda foret, si quæ innocenti, ex tali alterius lapsu, eveniret, quin sit obligatio aperiendi *circumstantiam Sponsalium*. Hanc enim injuriam deberet explicare, esto fornicata esset ante Sponsalia, & deinde prolem ex alio conceptam afferret alteri, qui contracto post ejus delictum cum ea matrimonio innocenter putaret suam.

Pro eo, quod quidam ex jure civili afferunt, *rem habere cum alterius Sponsa, esse adulterium*, ex L. Uxor. 13. C. ad leg. Jul. de adulteriis, ubi dicitur: *Div. Severus, & Antoninus rescripserunt, etiam in Sponsa hoc idem vindicandum*; quia neque matrimonium qualecunque, neque *spem matrimonii* violare permittunt; ubi aperte de Sponsalibus de futuro sermo est. Nam Sponsalia de presenti, non spes matrimonii, sed *matrimonium* ipsum dicuntur; responderetur, hinc aliud non haberi, quam concedi vindictam sponso, non ratione adulterii (cùm in dato casu nullum sit) sed ratione sibi illatae aliqualis injuriæ ex quadam infamia, per Sponsæ flagitiosam sui prostitutionem, redundante in sponsum. Unde ibi *fornicatio sponso* dicitur *adulterium*, non in re, ut ostensum est; sed solum quoad effectum juris, concedentis facultatem accusandi Ream, ad vindictam.

189. Basilus Pontius rursus carpit Patrem Sanchez, ac prorsus immeritò illum erroris arguit, dicens: *errat autem turpiter P. Thomas Sanchez, cùm in dicta lege nomine sponsa intelligit desponsatam per verba de presenti*. Hoc sanè immeritò imponit Pontius tanto Viro. Quando enim nomine sponsa intelligit *desponsatam de presenti*, non loquitur de Lege. 13. quam adducit pro prima probatione sententiæ volentis per concubitum sponsæ cum alio, committi adulterium; sed loquitur de secunda probatione ejus sententiæ, desumpta ex lege. 1. quæ Hispanico idioma adducta in terminis loquitur de *desponsata cum altero*; ubi verissimè nomine sponsa intelligitur alteri *desponsata de presenti*, nondum cognita, ut evidenter patebit cuili-

bet, legenti P. Sanchez in loco, quem ex illo allegat Pontius, nimirum l. 1. hic D. 2. n. 3. ubi respondet ad illas probationes relatas ibid. n. 1.

§. 4.

Quos juris effectus producant Sponsalia de futuro?

Resp. quòd duos, qui potissimùm considerantur; primus est, quòd in quolibet sponso inducant impedimentum impediens, non autem dirimens matrimonium cum alia, vel alio, non dissolutis legitime sponsalibus prius initis. Nam, stantibus sponsalibus cum Berta, *matrimonium contrahere cum alia*, est contra fidem datam Bertæ consequenter illicitum; ergo Sponsalia de futuro cum una impediunt matrimonium cum alia, nisi prius ritè dissolvantur. Quare licet contra fidem datam primæ sponsæ, contrahens per verba de presenti, *valide* contraheret; *illicite* tamen ageret, & ad injuriam illatam primæ compensandam, etiam à Judice compelli posset. Alter Sponsalium effectus est, quòd producant impedimentum dirimens matrimonium contrahendum à quolibet sponso cum consanguineis alterius, quòd vocari solet *impedimentum publicæ justitiæ*, seu *honestatis*; ex eo sic dictum, quòd regulariter minus decens, ac justum videatur, ut sponso in uxorem habeat sponsæ suæ consanguineam; vel sponsa in maritum consanguineum sui sponsi. Nam, cùm in *contrahendis matrimoniis attendi debeat, non tantum, quòd licet, sed etiam, quòd justum est, seu decet*. L. semper ff. de Ritu Nupt. ideo Ecclesia illam propinquitatem ex Sponsalibus descendente, impedimentum matrimonii *valide* contrahendi constituit, & nomine *justitiæ*, seu *honestatis* publicæ insignivit; præsertim, ut caveret mala, quæ non raro nascebantur ex eo, quòd consanguineus sponsi, hujus sponsam, sibi in uxorem præriperet.

Prima igitur quæstio est, quid sit impedimentum publicæ honestatis? Resp. quòd sit *propinquitas*, ex sponsalibus *proveniens*, vim dirimendi matrimonium *trahens ex Ecclesiæ constitutione*. Sic Pyrrhus Corradus in *Praxi dispens. Apostol. l. 7. c. 1. n. 32.* clarius dicitur: *propinquitas personarum*

narum ex sponsalibus orta, vi cuius neuter sponsorum, matrimonium valide potest contrahere cum consanguineis alterius. Hæc propinquitas attenditur penes sponsum cum consanguineis sponsæ; & penes sponsam, cum consanguineis sponsi, non omnibus, sed solum in certo gradu, de quo infra. Vocatur autem hoc impedimentum *propinquitas* sponsi cum consanguineis sponsæ, & è contra, quia per Sponsalia (quæ vel sunt inchoatio matrimonii, vel ipsum matrimonium ratum, sed nondum consummatum) quilibet sponsorum propinquat, seu accedit ad fines sanguinis alterius sponsorum, inchoando quasi cum ejus consanguineis affinitatem, quæ confurgit matrimonio consummato.

192. Quæstio secunda est, an, & quo jure impedimentum publicæ honestatis dirimat matrimonium? ad. 1. Resp. de hac quæstione agi diversis locis hujus tituli, & 1. in c. *Juvenis* 3. h. t. deinde in 7. c. *ad audientiam*. 4. eod. ubi Alexander III. Papiensis Episcopo sic rescribit: ad audientiam nostri Apostolatus pervenit, quod, cum H. Papiensis civis filiam suam cuidam filiorum L. vellet dare Uxorem, juravit, quod si ille habere eam casu aliquo interveniente non posset, alteri filio, quem de alia Uxore genuerat, eandem matrimonio copularet. Contractis autem à filio priore sponsalibus, quidam consanguinitatem inter eos esse juramenti interpositis firmaverunt, ideoque præfatus H. eandem dari alteri filio nititur, ut juravit. Sed quoniam scriptum est, quod *sponsam fratris frater habere non potest*: mandamus, quatenus eum suum implere propositum non permittas; sed, ut poenitentiam agat de illicito juramento, monitione præmissa, ecclesiasticâ districtione compellas.

Tertiò in c. *sponsam*. 8. eod. ibi: *sponsam alterius* (maximè si est nubili ætati proxima) nullus consanguineorum aliquo modo sibi potest matrimonio copulare, id quod etiam dicitur in c. *unico*, eod. in 6. Quarto in c. *Duo pueri* 12. de *Desponsat. impuber.* ubi, ut habet summa, ex decreto Clementis III. dicitur, quod *sponsalia contracta cum minore septennio, per cohabitationem post septennium convalescant, & inducant publicæ honestatis justitiam*. His accedit Tridentinum Sess. 24. de Reform.

matr. c. 3. cuius verba referemus infra n. 197.

Ad 2. Resp. quòd hoc impedimentum non sit juris naturalis, aut divini, sed solius juris Ecclesiastici; cum nullo jure naturali, vel divino scripto, aut tradito, sed solâ Ecclesiæ constitutione, probari possit, imò oppositum, salvo jure naturali, vel divino steterit. Hinc sequitur. 1. infidelem, quantum est ex hoc capite, licet ac valde prioris sponsæ de futuro sororem, vel matrem ducere, (nam infideles legibus Ecclesiæ non ligantur) & quidem etiam post susceptum Baptismum, si prima Sponsalia de futuro in infidelitate contraxit, quia ex illis natum non est hoc impedimentum in illo; ut pote necdum eo tempore subiecto Ecclesiæ.

Quæstio tertia est, inter quos oriatur hoc impedimentum ex sponsalibus? Resp. quòd nascitur solum inter sponsum, & consanguineos sponsæ; item inter sponsam, & consanguineos sponsi, prout colligitur ex præcitatis capit: unde hoc impedimentum non contrahunt *consanguinei sponsi, cum consanguineis sponsæ, vel è contra*. Nam hoc impedimentum non contrahitur ab ulla persona respectu alterius, nisi una ex illis sit, quâ mediante hoc impedimentum inducitur, arque adeò nisi ex illis una sit sponsus, vel sponsa; si autem consanguinei sponsi cum consanguineis sponsæ comparentur, nullus ex illis est, quo mediante hoc impedimentum inducitur; in sponsum enim inducitur mediante sponsâ, respectu consanguineorum sponsæ; & in sponsam mediante sponso, respectu consanguineorum sponsi; ergo quantumcumq; seclusis sponsis, eorum consanguinei ad invicem comparentur, nunquam erit hoc impedimentum inter eorum consanguineos ad invicem comparatos. Si autem quæras, an, quando diximus hoc impedimentum contrahi à quolibet sponsorum cum consanguineis alterius, sub nomine *consanguineorum* intelligantur etiam *illegitimi*? v. g. spurii? Resp. quòd sic; quia per hoc non fit, quòd non descendant verè ex eodem sanguine. Hinc sicut sub impedimento consanguinitatis, sic etiam in hoc casu sub nomine consanguineorum veniunt etiam illegitimi & spurii; sic Vivianus in Praxi juris Patronatus apud Pyrrhum Corrad.

1. 7. e. 1. Hinc coll. hoc impedimentum à sponſis non contrahi etiam cum affinis alterius sponſi. Nam jura ſolùm loquuntur de *conſanguineis* sponſi, & sponſæ, quales non ſunt *affines* eorum, quã tales; ita Sanchez cit. *D. 68. n. 3.* Ex quo ſequitur, quòd Titius poſſit in Uxorem habere Bertam; & Titii frater Bertæ ſororem. 2. quòd Titius poſſit in Uxorem habere Cajam, & filius Titii Cajæ filiam ex alio Viro ſuſceptam. 3. quòd filia Caji poſſit in maritum habere ſuæ novercæ filium ex alio Viro &c. Nam in dictis caſibus ſoli conſanguinei ſponſorum matrimonium ineunt, inter quos hoc impedimentum non extat.

195. Quæſtio quarta, an hoc impedimentum ſit *perpetuum*? ſeu, quòd idem eſt, an, ſi moriatur illa perſona, quã mediante hoc impedimentum cum ejus conſanguineis fuit inductum, etiam ipſum hoc impedimentum extingatur, vel nihilominus adhuc, etiam poſt ejus mortem, remaneat? Reſp. de hoc agi in c. 14. *ſi quis Uxorem* 27. q. 2. ubi Gregorius Papa ait: *ſi quis Uxorem deſponſaverit, vel eam ſubarrhaverit* (quanquam poſtmodum perveniente die mortis ejus nequiverit eam ducere in Uxorem) tamen nulli de conſanguinitate ejus licet accipere eam in Uxorem. Quod ſi inventum fuerit factum, ſeparetur omnino. Sic etiam habetur c. 15. immediate ſequenti ibi: *ſi quis deſponſaverit Uxorem, vel ſubarrhaverit, & ſive præveniente die mortis, ſive irruentibus quibusdam aliis caulis minime eam cognoverit, neq. ejus ſuperſtes frater, neq. ullus de conſanguinitate ejus eandem ſibi tollat in Uxorem ullo unquam tempore.* Et hoc extende ſic, ut præcedat, licet ea Sponſalia de futuro, vel præſenti, contracta ſint per Procuratorem. Sic Vincentius de Juſtis L. 2. de diſpenſat. Matrimon. c. 8. n. 5. quia etiam ſic celebrata ſunt vera Sponſalia, & naturaliter firma.

196. Quæſtio eſt quinta, unde naſcatur impedimentum publicæ honeſtatis? Reſp. ad hanc quæſtionem Bonifacium VIII. ut dicitur c. *unico*, de Sponſalibus, in 6. ſic reſpondiſſe: *Ex Sponſalibus puris, & certis, quavis ratione ſint nulla, dummodò non ſint nulla ex defectu conſenſus, oritur efficitur ad impediendum, & dirimendum ſe-*

quentia Sponſalia, vel matrimonia; non autem ad præcedentia diſſolvendum, impedimentum juſtitie publicæ honeſtatis: & infra: ille verò, qui Sponſalia cum aliqua muliere ſub conditione contraxit, ſi poſtmodum ante conditionis eventum cum alia prioris conſanguinea per verba contraxerit de præſenti, cum ſecunda remanere debet; cum ex Sponſalibus conditionis ante conditionem extantem, ſicuti conſenſum non habentibus, & incertis, nulla publicæ honeſtatis juſtitia oriatur.

Quia verò jure novo Concilii Tridentini, Seſſ. 24. de Reform. Matrim. c. 3. circa prædictam diſpoſitionem, aliaque jura, propter graves cauſas quædam moderatio illorum appoſita eſt, verba Tridentini ſubjungo, quæ ſic habent: *Juſtitie publicæ honeſtatis impedimentum, ubi Sponſalia quacunque ratione valida non erunt, ſancta Synodus proſus tollit: ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant: quoniam in ulterioribus gradibus jam non poteſt hujusmodi prohibitio abſq. diſpendio obſervari.*

Ex dictis ſequitur 1. juſtitiam publicæ honeſtatis non contrahi ex Sponſalibus conditionis, ſub conditione ſuſpenſiva, ante conditionis eventum; ut pat. ex cit. c. *unico* ibi, ex Sponſalibus conditionalibus ante conditionem extantem, nulla publicæ honeſtatis juſtitia oriatur. Et idè Titius, qui Sponſalia ſub conditione celebravit cum Bertæ, validè ducit Bertæ matrem, Sororem, aut filiam, ante conditionis eventum. Neque in hoc aliquid mutavit Tridentinum.

Sequitur 2. juſtitiam publicæ honeſtatis non contrahi ex Sponſalibus incertis; ut, ſi quis promiſit Patri unam duarum filiarum ſe ducturum. 1. ex cit. c. *unico* ibi, ex Sponſalibus certis. item §. *ille P.* ibi: *cum ex Sponſalibus incertis.* 2. quia talis promiſſio, licet acceptata à puellis, ad ſummum conſtituit Sponſalia ſolum conditionata, cum qualibet determinatè, ex ſuppoſitione, quòd non ducat alteram; ſed Sponſalia conditionata, quæ talia, hoc impedimentum non inducunt, ex n. præced. præſertim, cum promiſſio mutua non faciat Sponſalia ſimpliciter, niſi ſit inter perſonas certas, & determinatas.

Sequi-

200. Sequitur. 3. iustitiam publicæ honestatis non contrahi ex Sponsalibus, vel de futuro, vel de presenti *in præjudicium*, v. g. cum consanguinea primæ sponsæ; sed intellige, solum quoad effectum juris ex Ecclesiæ constitutione dirimendi matrimonium promissum primæ Sponsæ. Constat ex cit. c. unico. ibi: *Quare ille, qui Sponsalia purè, ac determinatè cum aliqua muliere contraxit, & postmodum cum secunda prioris consanguineâ, idem fecit, ex priorum Sponsalium vigore (quibus per publicæ honestatis iustitiam minimè derogatur) ad matrimonium contrahendum cum prima remanet obligatus.* Ubi vides, ex secundis hęc Sponsalibus, cum consanguinea primæ contractis, nasci quidem iustitiam publicæ honestatis, seu *propinquitatem sponsi, cum prima sponsa*; sed, non juris effectum, ut propterea matrimonium cum prima contrahendum dirimat.
201. Illud tamen not. quòd, si sponsus contraxit Sponsalia secunda cum consanguinea primæ sponsæ in gradu prohibito, & hanc cognovit, nec possit habere secundam propter impedimentum iustitiæ, publicæ honestatis ex primis Sponsalibus; nec primam, propter affinitatem cum illa contractam ex copula cum secunda, quæ ponitur consanguinea primæ, in gradu prohibito; his generaliter præmissis.
202. Quæstio 6. est, an iustitia publicæ honestatis contrahatur ex Sponsalibus etiam invalidis? Resp. ante resolutionem attendi debere, ex quo capite nullitas, seu invaliditas oriatur? Nam hoc provenire potest, vel ex defectu consensûs ad valorem Sponsalium requisiti (ut, si contracta sint ex errore, vel ex metu, consensum vitiantem) vel an contracta sint cum alio impedimento dirimente? quibus positis. Dicendum, aliud esse de jure antiquo, aliud de jure novo. *Jure antiquo* contrahebatur ex Sponsalibus etiam invalidis, quando invaliditas non fuit ex defectu consensûs, ut constat ex cit. c. Unico ibi: *Ex sponsalibus, etiam si quavis alia ratione nulla sint (dummodo non sint nulla ex defectu consensûs) oritur efficax impedimentum, ad dirimendum sequentia Sponsalia, vel matrimonia, non autem ad præcedentia dissolvendum, impedimentum iustitiæ publicæ honestatis.* Hoc autem videtur limitandum, ut non procedat quoad efficaciam, dirimendi matrimonium cum 1. Sponsa de futuro, propter Sponsalia secunda invalidè contracta, cum ejus consanguinea, in gradu prohibito, prout dictum est n. 363.
- Dixi *jure antiquo*. Nam jure novo 203. CC. Trid. Sess. 24. dereformat. matrimonii c. 3. hoc impedimentum non contrahitur ex invalidis Sponsalibus de futuro, ex quacunque demum causa invaliditas, seu nullitas illa proveniat; saltem si talis invaliditas publica sit, ut patet ex Concilii verbis in n. 197. Et ita tenet communis: Sanchez tamen L. 7. Matr. D. 68. n. 14. vult Tridentinum esse intelligendum solum, de *Sponsalibus publicè invalidis*, adeoque, quando nullitas non est publica, censet, nasci hoc impedimentum ex Sponsalibus invalidis ex alio, quam consensus defectu. Hinc docet, si invaliditas provenit ex impedimento solum occulto, etiam hodie, & jure novo, ex ejusmodi Sponsalibus invalidis, nasci impedimentum publicæ honestatis, quod etiam tenet Vincentius de Justis l. 2. Dispens. matr. c. 8. à. n. 24.
- Sed, contrarium est probabilius: quia 204. Trident. cit. expressè dicit; illud non contrahi, ex *Sponsalibus invalidis, ex quacunque causa sint invalida*; ergo etiam si sint invalida ex causa *occulta*; nam & hæc est aliqua causa invaliditatis; sic Rebellus de Obligat. Justitiæ lib. 3. q. 14. Castropal. D. 4. de sponsi. punct. 10. n. 9. & alii. Nec obstat quod opponit P. Sanchez, & alii dicentes; hoc impedimentum ab Ecclesia fuit statutum, ut vitaretur *publicum scandalum* ex eo, quòd quis sponsam sui consanguinei haberet in Uxorem; atqui hoc non caveretur, si ex Sponsalibus publicè validis (licet occultè invalidis) hoc impedimentum non proveniret; ergo. Resp. enim verum esse, quòd illa ratio fuerit Ecclesiæ in principio ad statuendum hoc impedimentum; cum autem Ecclesia successu temporis experientiâ didicerit, ex illa multitudine prohibitionum, & hujus impedimenti tantâ extensione, magna nasci incommoda, & inconvenientia, multò jam præponderantiora, prout idem Concilium loquitur in c. 3. de quo n. 197. idèd priorem prohibitionem restrinxit ad sola Sponsalia valida, rejectis *invalidis, ex quacunque demum causa* invaliditas proveniret;

niret; neque timendum est scandalum, sicut nec timetur ex aliis ejus restrictionibus, ubi hoc decretum Tridentini notum est. Ergo.

105. Porro, cum concilium ibi *indefinitè* loquatur de sponsalibus, non distinguendo, an solum intelligat sponsalia de futuro? an etiam de presenti? aliqui Doctores decretum illud *indefinitè* acceperunt, & dixerunt, impedimentum publicæ honestatis, vi hujus decreti, non contrahi, etiam ex sponsalibus de presenti, ubi valida non sunt; nec extendi ampliùs ultra primum gradum. Verum contrarium declaravit Pius 5. in sua constitutione, quæ incipit: ad Romanum, ubi declarat, decretum illud Trid. intelligi solum quoad sponsalia de futuro: in Sponsalibus autem de presenti hoc impedimentum adhuc durare in omnibus illis casibus, & gradibus, in quibus ante prædictum decretum Tridentini jure veteri productum fuit. Ex hoc sequitur, jure novo, & de facto, Titium (quantum est ex hoc capite) licitè ac validè contrahere matrimonium cum Berta, licet ipse prius, cum matre, sorore, vel filia Bertæ contraxerit Sponsalia de futuro, sed invalidè, propter impedimentum, ob cujus existentiam ea Sponsalia invalida fuerunt; quia ex ejusmodi Sponsalibus non contrahitur justitiæ publicæ honestatis cum Berta; hæc enim jure novo solum contrahitur ex Sponsalibus validis, ut constat ex Trid. loc. cit.

§. 5.

An justitiæ publicæ honestatis contrahatur ex Sponsalibus, principio validis, sed mutuo consensu legitime dissolutis?

206. In hac quæstione duplex est sententia; prima est affirmantium; pro qua citatur Sanchez. l. 7. Matr. d. 68. à n. 21. & complures alii, propter quandam declarationem Cardinalium, quam refert Pyrrhus Corradus l. 8. dispens. Apostol. c. 7. n. 14. cui, præter complures accedit Fagnanus in c. ad audientiam, de sponsalib. n. 29. ubi ait: ad hanc quæstionem: an sponsalibus validè ab initio contractis, deinde mutuo consensu dissolutis, sit sublatum impedimentum justitiæ publicæ honestatis? pluries
Tom. IV.

propositam, ac maturè examinatam, Congregationem Cardinalium sub die 6. Julii 1658. censuisse, non esse sublatum; cujus sententiæ una cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus ejusdem Congregationis in hac materia responsis, factâ relatione ad Sanctissimum, Sanctitas sua, die 10. ejusdem mensis, prædictam Congregationis resolutionem probavit, eandemq. jussit, in dubium deinceps non revocari. Idem affirmat Fr. Hieronymus Nicolius, in flosculis, seu notabilibus prædictis, impressis. 1673. Romæ V. Sponsalia, n. 6.

His accedit P. Jacobus Wex in Opusculo Canonico-Tridentino de Sponsalibus p. 1. §. 6. qui sententiâ affirmantium; impedimentum sublatum esse, n. 42. ait, carere nunc omni probabilitate. Nititur dictâ declaratione Cardinalium; & n. 38. afferit, jam tempore Urbani VIII. tres declarationes contrarias illi sententiæ emanasse, & declarationem, quæ illi utuntur pro se & à nobis afferetur infra n. 210. non fuisse, nec esse authenticam, quibus positis: sententiâ dicentium, sublatum esse dictum impedimentum, impugnat ulterius eadem ratione, quam attulimus num. præced. pro 2. probatione. Deinde n. 35. ait prædictam Voluntatem legislatoris Ecclesiastici, ac perpetuitatem impedimenti semel existentis, demonstrare videntur sat clari textus SS. Canonum, præsertim c. accessit ad presentiam. 5. de despons. Impub. ubi Alexander III. ita statuit: si puella, ante desponsationem, septimum annum compleverat, licet prædictus Vir à desponsatione ipsius puellæ ipso jure fuerit absolutus (cum ea in eum consentire noluerit, postquam ipsa ad annos pubertatis venit, ubi datur potestas resiliendi) inhonestum tamen videtur, ut matrem ejus habeat, cujus filia fuit sibi desponsata. In quo casu apertè deciditur, manere hoc impedimentum, licet præcedentia Sponsalia, non per mortem alterutrius, sed alio modo, per dissensum, nempe sponsæ, jure approbatum, dissolvantur; si ergo in isto casu, ubi jus expressè concedit potestatem, post pubertatem acquisitam, resiliendi, & per dissensum dissolvendi Sponsalia, tamen manet impedimentum publicæ honestatis ex præcedentibus Sponsalibus or-
H rum,

tum, contra mentem ejusdem textûs diceretur, tolli hoc impedimentum, quando v. g. inter duos puberes contracta Sponsalia mutuo consensu dissolvuntur.

208. Confirmat. 1. ex summa dict. c. *Accessit*, quæ sic habet: *Sponsalia nulla ex defectu consensus non creant publicæ honestatis justitiam; Sponsalia verò aliqua sic, licet legitimo modo fuerint dissoluta.* Confirmat. 2. hoc impedimentum manet, etsi Sponsalia per mortem unius dissolvantur juxta citatos textus claros, & ab omnibus admisso; ergo manebit etiam tunc, quando Sponsalia per mutuum consensum, aut quancunque aliam causam dissolvuntur, cum nulla solida disparitas assignari queat, sed in utroque casu præcesserint Sponsalia, quorum existentia semel data justitiam hoc impedimentum publicæ honestatis perpetuò duraturum. Hæc pro opinione affirmantium impedimentum honestatis publicæ contrahi ex Sponsalibus de futuro, principio validis, licet postea mutuo sponforum consensu dissoluta sint.

209. Pro sententia negante stat Vincentius de Justis (qui primum A. 1691. produxit in lucem. l. 2. dispensat matrim. c. 8. à n. 52. citans pro se Gutierrez, Pontium, l. 7. c. 36. n. 9. Dianam, parte. 3. tr. 4. resol. 223. Castropalaum. to. 5. D. 4. p. 10. n. 9. Barbofam de off. & potest. Epi. allegat. 51. n. 188.) aperte dicens, *ex Sponsalibus principio validis, sed postea sponforum consensu dissolutis, non nasci hoc impedimentum*, ut habet n. 54. & talia sponsalia censerit sub Sponsalibus invalidis, de quibus Tridentinum cit. dicit, *ex eis hoc impedimentum non contrahi*, quia scilicet in hoc casu cessat ratio injuriæ, quæ fiebat sponso, vel sponsæ repudiatis, & ad aliud cum consanguineo prioris sponsi, vel sponsæ, connubium, transeuntibus, quæ injuria causa fuit illud impedimentum ex Sponsalibus validis inducendi; sic ille.

210. Fundantur & ipsi. 1. in declaratione S. Congregationis, quam refert Pyrrhus Corradus in Praxi dispens. Apostolic. l. 8. c. 7. n. 13. dicens: *sacram Congregationem pro dubiis Tridentini censuisse, Sponsalia de futuro contracta, posse quancunque, ante contractum matrimonium per verba de presenti, mutuo contrahentium consensu dissolvi; atq; ubi sic dissoluta fuerint, nul-*

lum hodie inducere impedimentum, quia eademmet Congregatio censuit, dicta Sponsalia esse invalida, nimirum quoad effectum inducendi hoc impedimentum, eò quòd Concilium ad hoc requirit Sponsalia, non utcunque, & secundum quid, sed simpliciter valida, videlicet ex utriusque voluntate constanti, nec rescissa, nec revocata. Hinc arguebant: juxta Trid. hoc impedimentum non nascitur ex Sponsalibus nisi simpliciter validis, ex utriusque voluntate constanti firma, & non revocata; sed Sponsalia principio valida, sed rursus libera sponforum voluntate soluta, non sunt talia: Ergo.

2. Quia in c. *si prius uxorem*, cum sequentibus. 27. q. 2. dicitur; hoc impedimentum manere *ex præcedentibus Sponsalibus de futuro, etiam non secuto connubio consequenter solutis sponsalibus, specificè solum expresso casu mortis, secuta in uno sponforum, unde ad matrimonium pervenire non poterant sponsi*; ex hoc autem colligitur, hoc impedimentum nasci solum ex Sponsalibus de futuro, per firmitatem voluntatum in utroque, quæ satis probatur per ejusdem constantiam usque ad mortem aut aliam necessitatem, quæ coguntur à matrimonio abstinere: at hæc voluntatum firmitas in sponsis de futuro non adest, quando libero, ac mutuo ipsimet consensu recedunt; Ergo.

3. Quia tota ratio, propter quam etiam consensu mutuo soluta Sponsalia, principio valida, & deinceps etiam post dissolutionem secum trahant dictum impedimentum, est, quia hoc impedimentum juris dispositione annexum est sponsalibus hoc ipso, quòd validè contracta sint; sed ex hoc non sequitur 1. quia nullà ratione probatur, *esse annexum firmiter, ac etiam in eventum casus, ubi liberè sponforum voluntate infirmantur*, ut patet ex seqq. 2. quia non probatur ullà ratione illud esse annexum in casu contrahentorum validè, sed rescindibilem liberè. 3. quia plura juris dispositione annexa sunt certis casibus solum *ex suppositione*, quæ soluta, & illa tolluntur, ut constabit ex solutione contrariorum in n. 214. at hoc impedimentum nunc reperitur solum annexum Sponsalibus validis; & ex suppositione, quòd valida sint; ergo cum liberè mutuo sponforum consensu

sentu soluta desinant esse valida, desinet etiam id, quod Sponsalibus validis annexum est juris dispositione 4. quia plus non evincunt rationes contrariae.

213. Ad declarationem Cardinalium, de qua n. 206. respondent; de illa non constare authenticè; & alteram, huic contrariam, de qua n. 210. magis credibilem; eo quod hæc expressè habeatur in impressis declarationibus ad CC. Trid. Sess. 24. c. 3. de reform. matrim. *V. quacumq; ex causa*: declarationibus autem Cardinalium, de quibus non constat authenticè (quæ scilicet non apparent manu Cardinalis Præfetti, & Secretarii subscriptæ, ac consueo sigillo obfirmatæ) fidem adhibendam non esse, cum aliis doceat ipse Fagnan. in c. *quoniam*, de constitut. n. 59. præferim, si confirmatæ sint à Pontifice solum in forma communi.

214. Ad I. rationem in n. 207. respondent, ex c. *Accessit*, nihil probari. In eo enim non est sermo de nostro casu, seu de sponsalibus, *mutuo sponforum consensu*, sed à Iudice (ob defectum ætatis in contrahentibus) dissolutis vel *solum unius dissensu*: Tridentinum verò tollens hoc impedimentum ex Sponsalibus invalidis, comprehendit etiam ea, quæ dissoluta sunt, *mutuo sponforum consensu*, ut dictum est 210.

Ad alteram rationem ibid: Resp. transcat, quod impedimenta semel *firmiter nata*, non amplius à voluntate contrahentium pendeant, sic, ut ipsi *directè*, pro libitu illa tollere possint; secus est, *indirectè*, ut in simili dicemus cum communi de iuramento, & patet ex aliis exemplis. Nam qui Patri puellæ promissit matrimonium, obligatur Patri ex ea promissione acceptata: si tamen puella recuset ejus matrimonium, eo ipso etiam cessat promittentis obligatio erga Patrem; similiter, qui vovit aliquid *directè* in favorem hominis; hoc remittente, aut favorem recusante, etiam cessat obligatio voti erga Deum. Idem est de impedimento ex adoptione, quod cessat per emancipationem. Nec obstat, hoc expressum esse in jure. c. *Unico* de Cognat. legali. Nam etiam expressum est in jure novo Trid. hoc impedimentum jam non esse annexum Sponsalibus invalidis, undecumque invalida sint;

Tom. II.

ergo *solum validis*, quin restrictè textus dicat, *principio validis*.

Deinde responderet 2. ad idem argumentum, negando illius suppositum, quod nunquam ex Sponsalibus, per consensum solum *temporaliter*, seu merè transunter præstitum, nascatur, aut natum sit hoc impedimentum. Nam Sponsalia mutuo consensu rursus dissoluta, invalida sunt *ex defectu consensûs*; at Sponsalia defectu consensûs invalida non pariunt hoc impedimentum jure novo, ut dictum est n. 204. & hoc respexisse videtur declaratio Cardinalium, de qua n. 210. quando dixit: ex ejusmodi Sponsalibus tanquam invalidis, non nasci hoc impedimentum, innuens, *ex defectu consensûs esse invalida, si is permanens non sit*.

Ad rationem in n. 208. petitam ex declaratione, de qua n. 206. reponunt responsum datum in n. 213. dicentes, illam authenticè non constare. Nec enim dubium est, declarationi Cardinalium, quæ habet vim declarationis *authenticæ* (quam scilicet iudicio suo accedente specialiter approbavit Summus Pontifex) omnino standum esse, seclusis omnibus aliis declarationibus, si authenticè constet id, quod in ea desiderari censent Patroni opinionis contrariæ, existimantes alteram (in qua ipsi fundantur) de hoc plus habere, quod digna habita sit Tridentino inferi in declarationibus, ibid: appositis. Ad I. confirmationem desumptam ex summa, seu Rubrica capiruli accessit. 5. de despons. Impub. dicunt, nihil probari, cum nec textus, nec rubrica, loquatur de casu Sponsalium principio validorum, & postea liberè *per ipsos sponforum* solutorum.

Verba textus sunt: *mandamus, quatenus si tibi constiterit, quod puella non esset septennis, quando G. desponsata fuit, & postea in eum non consenserit, & quod idem G. ab hujusmodi desponsatione per te fuerit absolutus, matrimonium inter eundem G. & matrem puella celebratum precipias inviolabiliter observari, & eorum prolem denunties esse legitimam*: quia desponsationes & matrimonia ante septem annos fieri non possunt, *si consensus postea non accedit*. Sanè si præfata puella ante desponsationem septimum annum compleverat, licet prædictus Vir à despon-

H 2

fatio

fatione ipsius puella ipso jure fuerit abolutus, cum ea in eum consentire noluerit: inhonestum tamen videtur, ut matrem habeat, cujus filia fuit sibi desponsata.

218. Ex prima parte hujus textus patet, ibi sermonem esse de Sponsalibus invalidis ex defectu consensûs non dati à puellâ jam septenni; & ideo matrimonium postea cum ejus Matre contractum à Titio, in quem puella non consenserit, non fuisse separandum, eo quod esset validè contractum, cum nulla præcesserint Sponsalia valida cum ejus filia: in 2. verò parte apertè sermo est, de casu, quo puella ante desponsationem septennium compleverat; quia tamen puella tunc consensit, inhonestum dicitur, ut esto puella pubes facta, in priori consensu adeptâ pubertate non perseveraverit, matrem ejus habeat; at ex his omnibus non probatur, perseverare impedimentum publicæ justitiæ, licet ponas natum ex Sponsalibus principio validis, etiam postquam liberè soluta sunt mutuo sponforum consensu. Casus enim præfens est de Sponsalibus à puella impubere contractis cum pubere; & postea solius puellæ renitentiâ solutis, quia puella pubes facta non amplius consentire voluit.

219. Hinc si dicas: impedimentum publicæ honestatis nasci ex Sponsalibus validè contractis etiam voluntate non firmâ, nimirum esto postea infirmari possit ab impubere, ubi pubertatem attigit, ut apertè constat ex c. Accessit §. sanè; ergo ratio nulla est, quâ nititur sententia opposita: Resp. enim aliud esse, voluntatem non esse firmam ex necessitate, eò quod unius renitentis voluntate infirmari possit privilegio aetatis; aliud quod infirmari possit libertate mutua ipsorum sponforum: nam, si solvantur uno tantam renitente, potius cessant necessitate, quam utriusq. voluntate; secus, si ambo perseverare nolint mutuo utriusque consensu remittente sponsalium obligationem; & ex hoc procedit ratio sententiæ oppositæ, contra quam nihil facit §. sanè.

220. Ad 2. confirm. in eod. n. 208. C. ant. Nego conseq. discrimen est. 1. quia pro antecedente habetur expressio juris; non pro consequenti. 2. quia in antecedente solutio sponsalium contingit naturali necessitate; non autem mutua sponfo-

rum libertate. Necessitas autem naturalis superveniens libero voluntatis exercitio potius voluntatem firmat; non autem superveniens libertas revocativa prioris. Sic donatio conjugum, licet ante mortem donantis infirma sit, secutâ ejus morte firmatur. Et hæc pro sententia negante impedimentum publicæ honestatis nasci ex Sponsalibus principio validis, postea tamen mutuâ sponforum libertate solutis.

221. Ex his duabus opinionibus sibi oppositis, sententia negans impedimentum justitiæ publicæ vel nasci, vel permanere ex Sponsalibus principio validis, sed rursus liberè solutis mutuo sponforum consensu, spectatis præcisè vel rationibus, & probationibus ex jure communi desumptis, seclusâ nimirum declaratione S. Congregationis, de quâ n. 206 non modò non improbabilis redditur ab affirmantibus; sed nec argumento prævalente. Et ideo illam complures docuerunt, & secuti sunt, prout videri potest apud Barbof. p. 3. de offic. & potestate Episcopi, allegat. 51. à n. 188. & Gobat tr. 9. à n. 372. Castropal. de sponsal. d. 4. p. 10. n. 9. nisi declaratione, de quâ supra, & rationibus allatis à n. 210. Cæterum, si declaratio, de qua sermo est in n. 206. sit authentica, & à summo Pontifice, prout ibid. dicitur, approbata specialiter, non est dubium illi omnino deferendum, ac conformiter ad mentem summi Pontificis, quæstionem esse resolvendam.

222. An autem dicta S. Congregationis declaratio habenda sit authentica; an, ut vim legis obtineat, ligantis omnes Christi Fideles, esto nullibi sit juridicè, seu solenniter publicata, prout multi valde rationabiliter existimant, pendet à quæstione de conditionibus in ordine ad hoc requisitis, de quibus agi solet in tractatu de Legibus, & à nobis dictum est, lib. 1. decret. tit. 2. de Constitut. Multæ enim passim declarationes S. Congregationi tribuuntur, etiam contrariæ, ut passim videri potest in authoribus; quæ tamen non authentice sunt, sed merè doctrinales; imò quandoque nec ab ipsa factæ, propter quod multi libri, & volumina declarationum, quæ mentio ipsius Congregationis nomine prodierunt in lucem, ab ead. Sac. Congregatione sub dato Romæ 29. Apr.

29. Apr. 1621. reprobantur, annuente SS. D. N. Gregorio XV. indici librorum prohibitorum addenda. Decretum hoc S. Congregationis refert opusculum, cui Titulus: *Parochianus obediens*, artic. 20.

§. 6.

Quousq; impedimentum justitia publica se extendat?

223. Cùm dixerimus, quòd justitia publicæ honestatis dirimat matrimonium contrahendum, inter quemlibet sponforum, & consanguineos alterius, dubitari potest, an intelligatur de omnibus consanguineis alterius, *in quocunque gradu*, an solùm in gradu *certo*, & non ultra? Resp. jure antiquo fuisse extensum usq; ad 4. gradum inclusivè, sive ex Sponsalibus de futuro proveniret, sive ex Sponsalibus de præsentibus; ut tenet communis. Nam textus loquentes de hoc impedimento, licet gradum non exprimant, omnes tamen loquuntur, & dicunt extendi ad consanguineos; quo satis indicant *gradum*, quia consanguinei, post Innocentium 3. in C. *non debet*, de consanguinitate, sunt intra 4. gradum, & non ultra, spectato jure Canonico; igitur & hoc impedimentum nascens ex propinquitate sanguinis, solùm inchoatâ, & longè inferiore illâ. Dixi *jure antiquo*. Nam hodie, & jure novo, quando provenit ex Sponsalibus de futuro, non excedit primum gradum, tam in linea transversa, quàm recta; si autem ex Sponsalibus de præsentibus, seu matrimonio rato tantùm, etiam hodie manet sub dispositione juris antiqui ex dictis à n. 197.

224. Ex hæcenus dictis colliges, consanguineos Mariti cum consanguineis Uxoris, licet contrahere matrimonia, prout expressè rescripsit Innocentius III. Archiepiscopo Rosan. ibi: super eo igitur, quòd *pater & filius, cum matre & filia, & duo cognati cum duabus cognatis, Avunculus, & nepos cum duabus sororibus contrahunt matrimonia*, taliter tibi duximus respondendum, quòd *licet omnes consanguinei Viri sint affines Uxoris, & omnes consanguinei Uxoris sint Viri affines: inter consanguineos tamen Uxoris & Viri, ex eorundem* (scilicet Viri & Uxoris conjugio)

nulla prorsus affinitas est contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri. Ne autem intra gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publicè inhibere; & præsumptores Ecclesiasticâ districtione punire; non obstantem consuetudine, quæ dicenda est potius corruptela.

ARTICULUS VI.

De dissolutione Sponsalium.

Sponsalia de futuro (nam de his in præ- 225. sens loquimur) variis modis dissolvi posse, constabit ex sequentibus. Porissima tamen hic quæstio est, quænam sint justæ causæ, ob quas, vel ab ipsismet sponfis, vel ab Ecclesiastico Judice, legitimè dissolvi possint? Non inquirimus autem de causis, quæ impediunt, ne Sponsalia validè fiant; sed illis, quæ superveniunt illis validè contractis, & fundamentum præbent, illa justè rescindendi. Ista porò causas copioso numero quidam referunt apud Sanch. l. i. Matr. D. 42. & seqq. Gobat. tr. 10. à n. 245. & alios, quibusdam afferentibus sedecim; aliis 12. aliis pauciores. Lancelotus autem l. 2. Institut. juris Canon. de Sponsalibus, reducit omnes ad duas classes, quarum prima contineat eas causas, propter quas Sponsalia justè dissolvuntur *ipso jure*; altera, ob quas, *facto hominis*. Cæterùm prætermittâ legitimitate hujus, aut illarum divisionum, de illis in seqq. agemus; quæ frequentius evenire solent.

§. 1.

An Sponsalia legitimè dissolvantur mutuo Sponforum consensu?

Quæstio in præsens procedit quoad 226. Sponsalia de futuro inter puberes legitimè contracta; nam de Sponsalibus impuberum dicemus tit. 2. De præsentibus quæstione agitur c. *Præterea*, 2. h. t. ubi Innocentius III. sic rescribit Episcopo Exonensi: qui de matrimonio puro, & sine omni conditione fidem dederunt, commonendi sunt, & modis omnibus inducendi, ut præstitam fidem observent. Si autem se ad irrevocem admittere noluerint: ne fortè deterius inde contingat, ut talem scilicet ducat, quam